

ЕДУАРД БАЛАГУРІ – ПРОФЕСОР І ЛЮДИНА

Він є учнем славного Потушняка, археолога з Божої волі, як кажуть. А для Федора Потушняка велосипед був майже єдиним видом транспорту в ті роки, коли археологія не дуже турбувала залопітізовану радянську науку, якщо її можна називати наукою. Але можна і треба вже тому, що на Закарпатті археологія базувала на міцному фундаменті, який не могли порушити більшовицькі постулати. Міцний фундамент до того зміцнював Федір Потушняк, від якого, може, Едуард Балагурі велосипед не позичав як засіб транспорту, – скоріше в сучасного професора це йде від розкнутості його натури, навіть богомності, бо час від часу об'являтися в центрі Ужгорода в шортах і на велосипеді, – це, як для рангу нерядового вченого, може, і забавно. А може, дивуватися не треба? Може, на мене мимоволі впливають ще вчорашні уявлення про зовнішній вигляд професора. Хоч в ужгородській практиці було таке, коли в ректораті спершу не прийняли професора-грузина, зодягнутого в джинсовий костюм (на Україні тоді йшла запекла боротьба з вусами, бородами, довгим волоссям і джинсами – як атрибутами буржуазної культури).

Едуард Балагурі як співрозмовник викликає до себе увагу, симпатію. Не сумніваюся, що йде це не лише від ерудованості у своєму предметі захоплення, а й від натури, що полюбляє гумор, часом чорний. Звідси і запальність натури, часом провокація полеміки (наприклад, про русинство на одній з конференцій, де це питання не стояло).

Професор, ще не будучи професором, а лише одним з багатьох учнів Федора Потушняка, якимось мовби непомітно увійшов до археологічних авторитетів. Раптом (може, це лише для мене?) появляються публікації, низка публікацій в авторитетних спеціальних виданнях Будапешта, Кишинєва, Москви, Санкт-Петербурга... Так учень Федора Потушняка стає помітною постаттю в його школі, яку складають вже імена – батька і сина Пеняків, а також Івана Поповича, Вячеслава Котигорошка, сина самого Потушняка – Михайла... Рік за роком – і появилися друком брошури, монографії Едуарда Балагурі, Степана Пеняка, Вячеслава Котигорошка... І біля академічних розвідок галичанина Юрія Смішка про карпатські кургани та земляка Василя Бідзілі з рубежа віків сміливо стали до ряду книги названих вчених.

Жартують, що Едуард Балагурі зі своїми колегами геть перекопав Закарпаття в пошуках істини (його стихія – бронзовий вік Карпатської долини). З Едуардом Балагурі полемізують вчені, полемізує і він. Це нормальний стан науки. А вік зобов'язує осмислювати нагромаджений матеріал. Це скоріше могла би вже бути філософія археології, ніж власне археологія.

Археологом номер 1 назвав проф. Микола Вегеш свого університетського побратима та й учителя за часів університетських студій. Це з його лабораторії "Карпатика", створеної разом з проф. Іваном Гранчаком та проф. Михайлом Тиводаром, виник Інститут карпатознавства, який і тепер очолює проф. Микола Вегеш.

Я добре пам'ятаю проф. Балагурі як активіста Товариства охорони пам'яток історії та культури. Працюючи консультантом того Товариства контактував з ним, як і зі всією науковою елітою Ужгорода, краю, що формувала обличчя конкретних секцій, планувала наукову та пропагандистську роботу тут. Едуард Балагурі багато літ був членом президії названого Товариства, а відтак реально впливав на хід цієї благородної і в ті часи роботи. Правда, часто робота Товариства ідеологами скеровувалася в приблизне русло, а то й відводилася вбік. Лише авторитети як Петро Сова, Іван Чендей, Іван Гранчак та інші вчені, письменники, громадські діячі стримували ці вимушені "збочення".

Ім'я Едуарда Балагурі побіч світлого імені фундатора крайової повоєнної науки археології Федора Потушняка живе своїм життям.

Звичайно, прийдуть нові покоління науковців, може, і з-межи тих студентів, що слухали лекції Едуарда Балагурі в різні десятиріччя його професорсько-викладацької роботи, і назвуть його своїм безпосереднім учителем, авторитетом. Це закономірний поступ життя.